

ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

ΧΑΛΚΗΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ

ΕΝ ΑΥΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

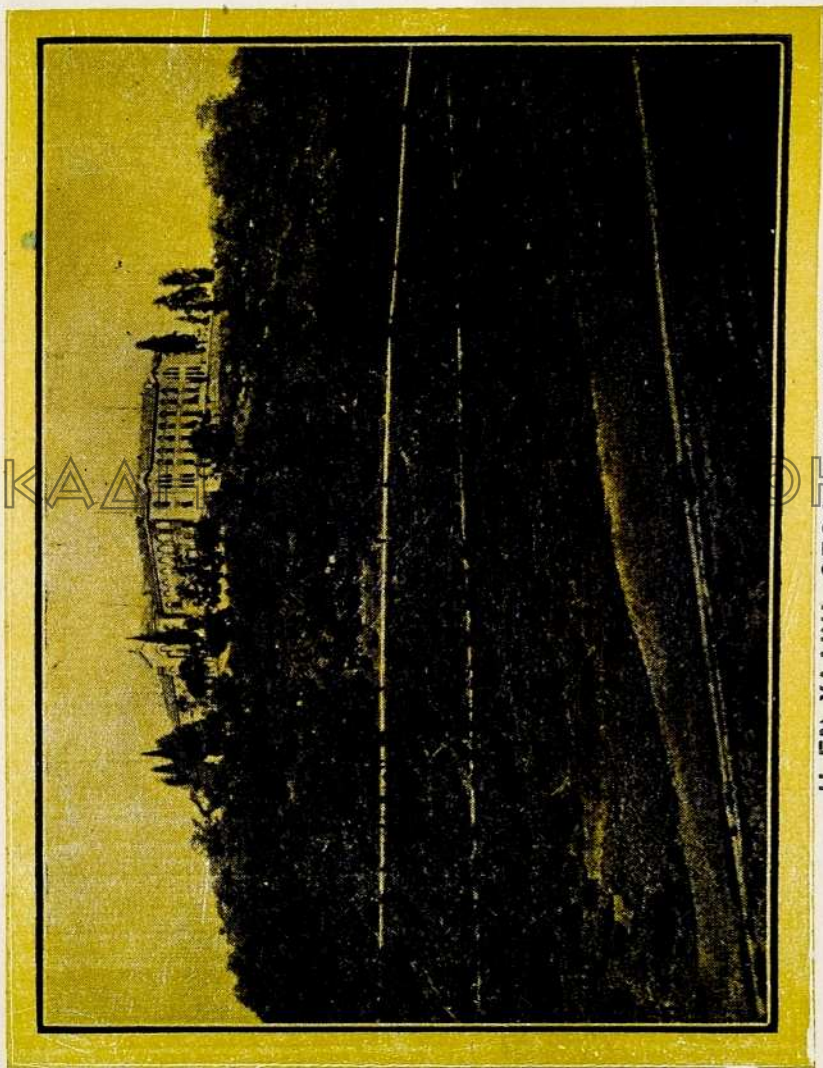

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗ ΓΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

2188 44
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΧΑΛΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΑΓΑΠΗΤΑ ΜΟΥ ΤΕΚΝΑ,

Πρὶν ἢ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν περίοδον τῶν ἐνταυσίων ἐξετάσεών σας καὶ ἀποχωρισθῶμεν εἰτα διὰ μερικοὺς μῆνας, ἠθέλησα νὰ σᾶς ὁμιλήσω ἐπὶ ἐνὸς θέματος, τοῦ ὁποῖον βεβαίως σᾶς ἐνδιαφέρει· θὰ σᾶς δώσω μερικὰς ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου οἴκου, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου διατῆσθε καὶ ἐκπαιδεύσθε, περὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος, συνεπῶς δὲ καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ὁ Μοναχικὸς βίος, τέκνα μου, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν διακόσια πενήκοντα ἔτη μετὰ Χριστόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (251 μ. Χ.) Παῦλος ὁ Θηβαῖος ἀπῆλθεν, ἐν ἡλικίᾳ 16 ἐτῶν, εἰς τὴν ἔρημον καὶ παρέμεινεν ἐντὸς σπηλαίου ἐκεῖ 97 ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του. Μετὰ τινα ἔτη (289) ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος, διανείμας τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰσεχώρησε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν, καὶ εὐρὼν ἐν σπήλαιον, παρὰ τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε μία πηγὴ καὶ ὀλίγα δένδρα φοινίκων, ἐμόνασεν ἐκεῖ ἐπὶ 87 ἔτη.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀντωνίου εὗρε πολλοὺς μιμητάς, οὕτως ὥστε ὁ μαθητὴς του Παχώμιος συνεκέντρωσε τοὺς ἀναχωρητάς-οὕτως ἐκαλοῦντο-εἰς ἓνα συνοικισμόν, μὲ ἓνα ἄββᾶν ἢ ἀρχιμανδρίτην ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη μοναστηριακὴ ἀδελφότης. Ἦσυχολοῦντο δὲ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν, κατασκευάζοντες τάπητας, σπυρίδας, ψιᾶθους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ καὶ

εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς-ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν-καὶ ἐξ αὐτῶν συνετηροῦντο. διανεμόντες τὰ περισσεύματα εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὁ μοναχικὸς βίος μετεφυτεύθη εἰς τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὸν Πόντον. Ὁ Μ. Βασίλειος ἔκτισε πρῶτος Μονὰς πλησίον τῶν πόλεων, καὶ τέλος, περὶ τὸ 420, ὁ ὁσιος Μάρκελλος ἱδρυσεν ἐν Κων]πόλει τὴν μεγάλην Μονὴν τῶν Ἀκοιμήτων (κατὰ τὸ σημερινὸν Τσιμπουκλί) (1). Μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου (434-447) ἱδρύετο ἐν Κων]πόλει ἡ μεγάλη Μονὴ τῶν Δαλμάτων παρὰ τὰς Αὐρηλιανὰς θέρμας (Ὑψωμαθ.) (2) καὶ εἴτα περὶ τὸ 463 ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου (458-471) ὁ πατρίκιος Στούδιος μετέτρεπε τὸν ἐνοριακὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τῶν Ὑψωμοθείων εἰς μοναστήριον καὶ ἔκτιζε παρ' αὐτὸν τὴν περιώνυμον Μονὴν τοῦ Στουδίου (πλησίον τοῦ σημερινοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου) (3).

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἅπανα ἡ Κων]πολις καὶ τὰ περίχωρά της ἐκολύφθησαν ἀπὸ Μονὰς. Αὐτοκράτορες, Πατριάρχαι, Πρίγκηπες, Μεγιστάνες, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ κτίσωσι μίαν ἢ πλείονας Μονὰς, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς ὕψιστον ἔργον εὐσεβείας, διὰ νὰ μνημονεύωνται ἐν αὐταῖς τὰ ὀνόματα αὐτῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων Ἐπετρέπετο μάλιστα εἰς τοὺς κτίτορας ἡ συνταξὶς κτιτορικῶν **Τυπικῶν**, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, ταῦτα δὲν ἀντεστρατεύοντο πρὸς τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας (4).

(1) Γεδεὼν Πατριαρχικοὶ Πίνακες.

(2) Γεδεὼν Πατρ. Πίν. ἐνθα παραπέμπει εἰς βίον Δαλματίου Bandur. Imperium Orient. καὶ Comment. in Antiquit. Conjanas Σουίδας. Πασπὶ:n Βιζαντινὰι μελέται.

(3) Κεδρν. Οἱ μετὰ Θεοφάν. Θεόδ. Ἀναγν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Πασπάτ. Βυζ.Μελ. Ἀρχ. Φιλ. Βαφ. ἐν Ἐκκλ. Ἀλπθ. Τόμ. Α'. Γεδ.Πατ. Πίν. Οἱ πρῶτοι μοναχοὶ τοῦ Στουδίου ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, ἥτις ἐκαλεῖτο οὕτω, διότι οἱ 300 μοναχοὶ της, διηρημένοι εἰς τρεῖς χοροὺς, ἐδοξολόγουν ἀκαταπαύστως νυχθημερὸν τὸν Θεὸν ἐν τῷ ναῷ ἀνὰ 8 ὥρας ἕκαστος.

(4) Ὁ Δουκάγγιος ἐν τῇ Con]polis Christiana τὸν ὁποῖον κατα-

Μετὰ τὰ γενικά ταῦτα ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἰδικήν μας Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης. Ἡ νῆσος Χάλκη ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Χαλκίτης διὰ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Χαλκοῦ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης (5). Ὅταν θὰ μεταβῆτε εἰς περίπατον κατὰ τὸν λιμένα τῶν Πεύκων (Τσαμ-Λιμάν), παρατηρήσατε εἰς τὴν παραλίαν καὶ θὰ ἴδητε τοὺς λίθους φέροντας τὸ ὑποπράσινον καὶ ὑποκύανον χρῶμα τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χαλκὸς μάλιστα τῆς Χάλκης, τὸν ὁποῖον ἀνώρυττον εἰσερχόμενοι εἰς βάθος δύο ὀργυῶν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἐφημίζετο, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀναφέρεται ὅτι ἦτο κατεσκευασμένον τὸ περίφημον χάλκινον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Σικυῶνος. Πότε λοιπὸν ιδρύθη ἡ Ἀγία Τριάς τῆς Χάλκης; Τὴν πρώτην μνησιν Μονῆς ἐπὶ τῆς Χάλκης ἔχομεν εἰς τὰς ἐπιστολὰς, κατηχήσεις καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου (6). Σὰς ἀνέφερα ἤδη τὴν Μονὴν τοῦ Στουδίου. Κατὰ τὴν Ἡγουμένην τοῦ Θεοδώρου (796-826) ἦτο μέγιστη Μονὴ αὐτονομοῦσα 700 ἢ κατ' ἄλλους 1000 μοναχοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὰ γράμματα. Ἐν τῇ Μονῇ ἐξεπαιδεύοντο καὶ παῖδες ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν (!) καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ Μονὴ ἐνήσκει μεγάλην ἐπιρροήν. Εἶχε λαμπρὰς οἰκοδομὰς, βιβλιοθήκην, παντοειδεῖς ἀπο-

κολουθεῖ ὁ Πασπάτης ἐν Βυζ. Μελέτ. ἀριθμοῦσιν ἐν Κων]πὺλ. 217 Ἐκκλησίας (πλὴν ἑτέρων 11 ἐν Γαλατῇ) καὶ 176 Μονὰς. Ἐν Ἀιτιοχείᾳ περὶ τὸ 1100 ἀριθμοῦντο 1200 ἐκκλησίαι καὶ 360 Μοναί.

(5) Πλίνιος Ἀρτεμίδ. Σκ. Βυζάντιος «Κων]πολις» Ἐν γένει οἱ περὶ τῶν Πριγκιπονησῶν γράψαντες ἀναγράφονται ἐν τῇ περὶ αὐτῶν μονογραφίᾳ τῇ ἐν τῇ *Echos d'Orient* τεύχῃ 3 ἀπὸ Ἀπρ.-Δεκ. 1924 ὑπὸ Janin.

(6) Βλέπε ταῦτα παρὰ Migne Τόμ. 99 Προβλ. καὶ Auvray *Parva Catechesis* καὶ *Marin Des Moines de Con*)ple.

(1) Εἰς ἀπάσας ἐν γένει τὰς Μονὰς Κων]λεως ὑπάρχον σχολαί, εἰς ἃς ἐφοίτων οἱ παῖδες τῶν ἐνοριῶν. (Γεδεὼν Πατρ. Πίνακ. ἐνθα παραπέμπει εἰς Βαλσαμῶνα) καθὼς καὶ διδλιοθῆκαι, ὁκτάγωνα καλούμεναι διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κτιρίου. Μία τοιαύτη σώζεται εἰσέτι. Βλ. Πασπάτη Βυζαντ. Μελέτ. Δουκαγγ.

θήκας, κήπους, δενδροστοιχίας, ἄλση, ἐλαιῶνα, ἄμπελον καὶ μίαν θαυμασίαν σκιάδα, **Ἀνδεδενδράδιον** ὀνομαζομένην. (πρβλ. Κωνσταντ. Πορφυρογένν. Ἰωσήφ Βρυέννι ν). Ὁ Αὐτοκράτωρ μετέβαινεν εἰς τὴν Μονὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βουκολέοντος διὰ νὰ λειτουργηθῇ μετὰ τῶν αὐλικῶν του τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ναοῦ (29 Αὐγούστου) καὶ κατόπιν ἐγευματίζεν εἰς τὴν σκιάδα ὑπηρετούμενος ὑπὸ τῶν Ἀββάδων, τῶν προΐσταμένων δηλ. τῆς Μονῆς. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν ἀπηγορεύετο αὐστηρότατα εἰς τὰς γυναῖκας (2). Δύο ἡγούμενοι αὐτῆς ἐγένοντο Οἰκουμ. Πατριάρχαι· Ἀντώνιος ὁ Γ' (974-980) καὶ Ἀλέξιος ὁ Β' (1025-1043).

Ἀπὸ τὸ 796λ οἱ πὺν Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἦτο ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἀτρόμητος ὑπέρμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας, συνάμα δὲ καὶ αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν Ἱερῶν Κανόνων, κατεδιώχθη καὶ ἐξωρίσθη πολλάκις, κατὰ δὲ τὸ (809-811) περὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν **Μονὴν τῆς Χάλκης**. Ποία εἶνε αὕτη ἡ Μονή; Εὐφράντισε νὰ μᾶς τὴν περιγραφήν ὁ ἴδιος. Ἀφοῦ τὴν ὀνόμασε φιλιτάτην του κατοικίαν, τὴν ὁποίαν εἶρε παρ' ἐλπίδα, προσθέτει ὅτι ἐκεῖτο αὕτη ἐπὶ λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ τῶν κυκλόθεν νήσων ὑπολάμπον τῇ θέσει τοῦ τόπου. Ὑπάρχει ἢ ὑπῆρχε λοιπὸν ἄλλη Μονὴ εἰς τὴν Χάλκην, ἢ ὁποία νὰ λάμπη ὥς ἐκ τῆς τοποθεσίας της εἰς τὸ μέσον τῶν κύκλων νήσων; Καταβῆτε εἰς τὸν περίβολον, ρίψατε ἕν βλέμμα τριγύρω σας καὶ θὰ πεισθῆτε. Ἄλλως τε ἄλλη Μονὴ δὲν ὑπῆρχε τότε ἐπὶ τῆς νήσου Χάλκης. Ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας ἱδρύνθη ἢ ἀνεκαινίσθη πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου (1341-1391). Μᾶς ἀναφέρει δὲ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἡγουμένου καὶ ὅτι διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἡγούμενος Ἰωάννης, ὅστις μὲ πικ-

(2) Ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Κομνηνὴ ἢ κατόπιν Ξένη Μοναχὴ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου παρὰ τὴν Βλάγκανμόνον κατόπιν πολλῶν ἐκλειπιρῆσεων ἐπέτυχεν ὅπως μετὰ τὸν θάνατόν της τὸ σῶμα αὐτῆς ταφῇ ἐν τῇ Μονῇ παρὰ τὸ σῶμα τοῦ συζύγου της τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ (1057-1059), ὅστις εἶχεν ἀποθάνῃ μοναχὸς καὶ θυρωρὸς τῆς Μονῆς Στουδίου.

λους κόπους και ιδρωτας ηυτρέπισε και εκαλλώπισε την Μονήν. Και βραδύτερον (824) εν επιστολῇ του πρὸς τὴν ἐν τῇ Μονῇ ἐξόριστον Αὐτοκράτειραν Θεοδοσίαν, χήραν Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, τὴν ὀνομάζει **ἀρχαίαν Μονήν**. «πάλαι Μονήν». Ἀρχαία Μονή σημαίνει ὑπάρχουσα τοῦλάχιστον πρὸ 50,60, ἴσως και 100 ἐτῶν. Ὡστε ἐκ τῶν πληροφοριῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου δικαιούμεθα νὰ συμπερίνωμεν ὅτι ἡ Μονή μας ἐκτίσθη κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα ἀπὸ τοῦ 700-800 μετὰ Χριστόν. Ἴσως εἶνε και ἀρχαιοτέρα. Μήπως ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστίνος Β'. δὲν ἔκτισε τῷ 569 πλὴν τοῦ ἀνακτόρων του και Ἰονὴν ἐπὶ τῆς νήσου Πριγκήπου, δὲν ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ και ἑτέρα γυναικεία Μονή; (1).

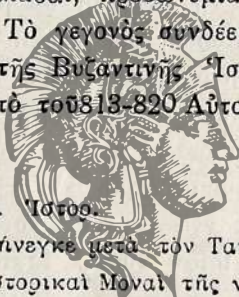
Μετ' ὀλίγα ἔτη, ζῶντος ἔτι Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἡ Μονή μας μετήλλαξεν, ὥς ἔστιν εἰκάσαι, προσωνημίαν, μετονομασθεῖσα **Μονή τῶν Δεσποτῶν** (2). Τὸ γεγονός συνδέεται πρὸς μίαν τραγικὴν και αἱματηρὰν σελίδα τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς διηγηθῶ συντόμως. Ἀπὸ τοῦ 813-820 Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαν-

(1) Θεοφάν. Κεδρην. Συνοψ. Ἱστορ.

(2) Τὴν γνώμην ταύτην ἐξήνεγκε μετὰ τὸν Τανταλίδην ὁ Μ.Πρωτοσύγκελλος Ἀθηναγόρας «Αἱ Ἱστορικαὶ Μοναὶ τῆς νήσου Χάλκης», καταπολεμεῖ δὲ ὁ Janin ἐν τῇ Echos d'Orient στηριζόμενος ἐπὶ δύο ἐπιχειρημάτων, τῆς σιωπῆς τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων και τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲν εἰθίζετο νὰ ἐγκλείωνται γυναῖκες ἐν ἀνδρφαῖς Μοναῖς. Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα αἴρεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ὀνομασία ἤτο παροδική, ἐφόσον ἔμενον ἐκεῖ τὰ μέλη τῆς ἐκπτώτου Αὐτοκρ. οἰκογενείας. Τὸ δὲ δεύτερον ἐπιχείρημά του ἀναιρεῖ αὐτὸς ὁ Στουδίτης, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὴν Αὐτοκρ. Θεοδοσίαν ἐπιστολῇ εἰς τὴν νῆσον τῆς Χαλκίδου ἀναφέρει ὅτι ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Κλήμης και οἱ μοναχοὶ περιεφέροντο ἄστεγοι τῇδε κάκεισε και ναὶ μὲν, λέγει, λαμβάνει ὑπὸ σημείωσιν ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐκ βασιλ. διαταγῆς, παρακαλεῖ ὁμως τὴν Θεοδοσίαν νὰ λάβῃ πρόνοιαν περὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ διατὶ ἐξεδιώχθησαν κατὰ βασιλ. διαταγὴν ὁ ἡγούμεν. Κλήμης και οἱ μοναχοὶ ἐκ τῆς Μονῆς τῶν, παρὶ διότι ἐπρόκειτο νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐκεῖ αἱ γυναῖκες και δὲν ἤτο δυνατόν νὰ συγκατοικῶσι μετ' ἀνδρῶν;

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

τίου ἦτο Λέων ὁ Ἀρμένιος, γενναῖος στρατηγὸς καὶ πεπειραμένος Κυβερνήτης. Δυστυχῶς ἦτο Εἰκονομάχος, μνηθεὶς τὰ τῆς Εἰκονομαχίας ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Μητροπολιτῶν Ἀντωνίου παρὰ τὸ Πετρίον (Βυζ. Κων]πολις) καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἀντιπαθητικὸς παρὰ τῷ λαῷ. Εἶχε συστρατιώτην καὶ στενὸν φίλον καὶ ἀνάδοχον τῶν τέκνων τοῦ Μιχαὴλ τὸν Τραυλόν, ὅστις παρ' ὅλην τὴν τραυλότητά του ἦτο ὑβριστὴς καὶ κακολόγος καὶ ὅστις, φιλοδοξήσας τὸν Θρόνον, ἐξύφανε συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Λέοντος. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη καὶ ὁ Λέων διέταξε νὰ θανατωθῇ ὁ Μιχαὴλ ἐντὸς τῆς καμίνου τοῦ λουτροῦ τῶν Ἀνακτόρων ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ὡδηγεῖτο δὲ ἤδη ὁ Μιχαὴλ εἰς τὸν λουτρόν, ὅτε ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδοσία ἐξελιπάρησε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐκτέλεσις διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ἡμέρας. Ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῇ ἐπαύριον θὰ μετελάμβανε τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἡ Αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκάμφθη, ἀλλ' εἶπε τοὺς ἐξῆς ἀληθῶς προφητικoὺς λόγους: «γενέσθω τὸ θέλημά σου Κυρία· ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ ἀσπῇ τοῦτο συντόμως εἰς μέγα κακὸν καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σὲ καὶ διὰ τὰ τέκνα μας». Ὡδηγῆθη λοιπὸν ὀπίσω ὁ Μιχαὴλ σιδηροδέσιμος εἰς τὴν φυλακὴν του, ἐνῷ οἱ συνωμῶται του λαβόντες γνῶσιν τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσουν τὴν ἰδίαν νύκτα. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ Λέων, ὅστις ἦτο καλλίφωνος ψάλτης καὶ φιλακόλουθος, κατήλθεν εἰς τὸν ἀνακτορικὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου μὲ ἐλαχίστους ἀκολούθους, πρὶν ἀκόμη εἰσελθῇ εἰς τὸν ναὸν ὁ πολυπληθὴς ἀνακτορικὸς κλῆρος μετὰ τῶν Αὐλικῶν καὶ σταθεὶς εἰς τὸ ἀναλόγιον, ἐκεῖ ὅπου ἴσταται ὁ Σχολάρχης σας, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν ἱαμβικὸν Κανόνα τῶν Χριστουγέννων «Ἐσωσε λαὸν θαυματοουργῶν Δεσπότης». Μετ' ὀλίγον εἰσελθόντος τοῦ κλήρου συνεισῆλθον μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ συνωμῶται φέροντες ράσα καὶ ἐκρύβησαν εἰς τὰς διαφόρους γωνίας τοῦ ναοῦ, ἀμυδρῶς φωτιζομένου ὑπὸ ὀλίγων κανδηλῶν. Ὅτε δὲ ὁ Λέων ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὴν Ἡ'. ψῆδὴν τοῦ Κανόνος «Τῷ Παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ», δοθέντις συνθήματος, ἐξώρμησαν ἀνασπᾶσαντες τὰς μαχαίρας κατ' αὐτοῦ. Ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἀκόλουθοι τρέπονται εἰς φυγὴν, ἐνῷ ὁ Λέων προφθάσας καταφεύγει εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἀρπάσας μέγαν μετάλλινον σταυρὸν ἀμύνεται ἐπὶ πολὺ καὶ

θραύει μερικᾶς κεφαλῆς συνωμοτῶν. Ἄλλ' οὗτοι ἦσαν πολλοί. Ὁ Λέων τραυματίζεται, ἔξαντλεῖται καὶ τέλος εἰς τῶν κακούργων διὰ φοβεροῦ κτυπήματος μαχαίρας ἀποκόπτει τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Αὐτοκράτορος, θραυσθέντος καὶ τοῦ σταυροῦ, ὅστις καὶ πίπτει χαμαί. Τὸν θανατώνουν ἐκεῖ, τὸν διαμελίζουν καὶ κατόπιν τρέχουν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐξάγουν τὸν Μιχαὴλ καὶ ὅπως ἦτο ἀλυσσόμενος τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὴν μεγάλην αἵθουσαν, τὸν χρυσοῦν τρίκλινον, τῶν Ἀνακτόρων, καὶ ἐκεῖ τὸν ἀναγορεύουν Αὐτοκράτορα, οἱ δὲ αὐλικοὶ κυλίνονται ὡς ἔρπετὰ πρὸ τῶν ποδῶν του προσκυνοῦντες αὐτὸν «ὥσπερ ἔρπετὰ εἰς καταδύσεις χωρήσαντες» λέγει ὁ Βυζαντινὸς ἱστορικὸς (1), ἐνῶ τὸ σῶμα τοῦ Λέοντος σύραντες ἔρριψαν εἰς τὸν Ἰππόδρομον· τὴν ἐπαύριον δὲ ἔστειλαν τὸν Μιχαὴλ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. (2). Τότε ὁ Μιχαὴλ διέταξε νὰ συλλάβωσι τὴν Αὐτοκράτειραν Θεοδοσίαν, τοὺς 4 Υἱούς, τὰς 2 Θυγατέρας καὶ τὴν γραῖαν μητέρα τοῦ Λέοντος, νὰ θέσωσι δὲ ἐντὸς σιῶν καὶ τὸ σῶμα τοῦ Λέοντος καὶ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὰς Πριγκιποννήσους. Φθάσαντες εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, ἔθαψαν εἰς τὴν ἐκεῖ Μονὴν τοῦ Βαρδάνου τὸ σῶμα, ἡκρωτηρίασαν αἰσχρῶς τοὺς πρίγκιπας, τοὺς ἔκειραν μοναχοὺς καὶ ἀφέντες ἐκεῖ τὰς γυναῖκας ἀπῆλθον. Μετὰ τινα δὲ χρόνον ὁ Μιχαὴλ διέταξε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων της καὶ νὰ τὰς ἐγκαταστήσωσι μετὰ τοῦ μόνου

(1) Οἱ μετὰ Θεοφάνην.

(2) Τοὺς κακούργους δολοφόνους τοῦ Λέοντος «κυνὸς τρόπον» γράφει ὁ Χωνιάτης, ἐτιμώρησε παραδειγματικῶς ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Μιχαὴλ Θεόφιλος. Προσεκάλεσέν ὅλους ὅπως προσέβλῳσιν ἐνώπιόν του ἵνα ἀμείψῃ αὐτούς, ὡς εἶπε, διότι ὁ πατὴρ του ὅς τις εἰς αὐτοὺς ὤφειλε τὴν ζωὴν καὶ τὸν Θρόνον, δὲν εἶχε πράξῃ τοῦτο. Ὅτε δὲ προσῆλθον περιχαρεῖς, ὁ Θεόφιλος ἐξηκριβώσε τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Λέοντος καὶ εἶτα διέταξε τὸν Ἐπαρχον νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ κατὰ νόμον ὡς δολοφόνους Βασιλέως καὶ μάλιστα ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος ναοῦ. Καὶ οἱ δειλαιοὶ ἐθανατώθησαν, πληρώσαντες διὰ τοῦ αἵματος των τὸ αἷμα τοῦ Λέοντος (Κεδρν. Σύν. Ἱστορ.)

ἐπιζήσαντος ὑγιούς ἐκ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ πρίγκηπος Βασιλείου εἰς τὴν Μονὴν τῆς Χαλκίτου, ἐκδιωχθέντων τοῦ Ἡγουμένου καὶ τῶν μοναχῶν, ὡς μὴ δυναμένων βεβαίως νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ γυναικῶν. Ταῦτα γινώσκομεν θετικῶς ἐκ τοῦ Θεοδώ-
 Στουδίτου, ὅστις γράφει, καθὰ εἶδομεν ἀνωτέρω, πρὸς τὴν Αὐτοκρά-
 τειραν εἰς τὴν **νῆσον τῆς Χαλκίτου** τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ πρὸς κα-
 τοικίαν (3) καὶ ἀφοῦ τὴν συγκαίρει διότι ἀπέπτυσσε τὴν Εἰκονομαχίαν
 «σὺν τοῖς λοιποῖς εὐκλεέσι κλάδοις» τὴν παρακαλεῖ νὰ λάβῃ πρόνοι-
 αν περὶ τοῦ Ἡγουμένου Κλήμεντος καὶ τῶν μοναχῶν αὐτοῦ, οἵτι-
 νες διωχθέντος τῆς ἀρχαίας Μονῆς των περιεπλανῶντο ἄστεργοι, δι' ὅ-
 περ γεγονὸς δὲν μέμφεται τὴν Αὐτοκράτειραν λαμβάνων ὑπ' ὄψιν
 τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ δικαιολογίαν τῆς ὅτι ἡ ἐκδίωξις ἐγένετο
 κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν. Ὁ Θεόδωρος ὀνομάζει τὴν Αὐτοκράτειραν
 κυρίαν Δέσποιναν καὶ τὸν Βασίλειον κύριον Δεσπότην. Ἦσαν οἱ κα-
 διερωμένοι τίτλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ὡς ἐκ τούτου ἡ Μονὴ τῆς
 Χαλκίτου ἤρchiσε νὰ ὀνομάζεται καὶ Μονὴ τῶν Δεσποτῶν, ὅπου δηλ.
 κατοικοῦν οἱ Δεσποταὶ· ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ διήρchiσεν ἐπ' ὀλίγον, ἐφ'
 ὅσον δηλ. χρόνον κατοικοῦν ἐν αὐτῇ τὰ μέλη τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰ-
 κογενείας τοῦ Λέοντος (1).

(3) «Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδόθη ὑμῖν παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἡ νῆ-
 σος τῆς Χαλκίτου εἰς κατοικητήριον διαίτης» Ἐπιστ. Θεοδῶρ. Στουδί-
 του πρὸς τὴν Αὐγούστην Θεοδοσίαν Migne 99. Ἐν τῇ λατινικῇ μετα-
 φράσει ὑπάρχει ἡ φράσις per duos annos ἐπὶ διαίταν, ἥτις φράσις δὲν
 ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ.

(1) Προβλ. περὶ πάντων τούτων πλὴν τῶν ἐπιστολῶν Θεοδ. Στου-
 δίτου Γενέσ. Ἰστ. Οἱ μετὰ Θεοφάνην, Συμεῶν Μάγιστρον, εἰς Μιχ. Τραυλ.
 Ζωναρᾶν, Ἀθναγ. Αἱ Ἰστ. Μοναὶ τῆς νήσου. Χάλκης, Ὁ Janin ἐν
 τῇ Echos d' Orient ἀποκρούει τὴν συνταύτισιν τῆς Μονῆς Δεσποτῶν
 πρὸς τὴν τῆς Χαλκίτου, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς σιωπῆς τῶν Βυζαντινῶν
 περὶ τῆς Μ. Δεσποτῶν καὶ ἐπὶ τῆς συγκατοικήσεως γυναικῶν μετὰ μο-
 ναχῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀνῆρθεαμεν ἥδη στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς
 μαρτυρίας τοῦ Στουδίτου περὶ ἐξῶδ. τῶν μοναχ. Ὡς πρὸς τὸ ἕτερον
 οἱ Βυζαντινοὶ δὲν σιωπῶσιν περὶ τῆς Μονῆς τῶν Δεσποτῶν (Ζων. Συμ.

Παρέλθωμεν 36 ἔτη. Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 861 φοβερός στρατὸς Ρώσων ἐπιβαίνοντων μεγάλων μονοξύλων κατῆλθον ἐκ τοῦ Εὐξείνου καὶ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τῆς Κων]πόλεως γεγυμνωμένης στρατοῦ· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Γ'. εὗρίσκετο εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὰ βάθη τῆς Μ. Ἀσίας. Αἱ ἄγριαι ὁρδαὶ τῷ Ρώσων ἠρήμωσαν καὶ κατέστρεψαν πᾶν τὸ προστυχὸν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ταῖς παραλίαις τῆς Προποντίδος καὶ ἐν ταῖς Πριγκηποννήσοις, ἔλεηλάτησαν τὰς Μονὰς καὶ ἐφόνευσαν ὅσους ἐπρόφθασαν καθὰ εἶχον πράξει καὶ οἱ Βούλγαροι τοῦ Κρούμμου τῷ 813. Ἐν μόνη τῇ Μονῇ τῆς Πλάτης κατεκρεοῦργησαν δι' ἀξινῶν 22 πρῶσωπα(2)

Πατριάρχης Κων]πόλεως ἦτο τότε ὁ **Ιερὸς Φώτιος**, ὅστις καὶ μᾶς διηγεῖται ἐν ταῖς Ὀμιλίαις του τὰς ἀνηκούστους φρικαεότητας, αἱ διέπραξαν οἱ Ρῶσσοι. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, τέκνα μου πρέπει νὰ ἀποκαλυπτώμεθα μετὰ σεβασμοῦ καὶ νὰ σταυροκοπούμεθα· διότι ὁ Ἱερὸς Φώτιος δὲν ὑπῆρξε μόνον ἀνὴρ περιώνυμος διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀγιότητα τοῦ βίου του, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἀσπονδος πολέμιός του Πάπας Νικόλαος Α. γράφει περὶ αὐτοῦ «μυρίαῖς ἀρεταῖς ἐξανθήσας καὶ πάσῃ γνώσει διαλάμψας» (3), δὲν ὑπῆρξε μόνον ἔμπειρος πολιτικὸς ἀνὴρ, χρηματίσας πρεσβευτῆς, συγκλητικὸς, Ἐπίτροπος τοῦ ἀνγλίκου Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ Ἀρχιγραμματεὺς τῶν Ἀνακτόρων, σχεδὸν Πρωθυπουργός, καθὼς οἱ

Μάγ.) δὲν λέγουσιν μόνον ποῦ ἔκειτο αὕτη, λόγος ἐπὶ πλέον περὶ συντατίσεως τῆς μετὰ τῆς Μονῆς Χαλκίτου. Ἄλλως τε τὸ γεγονός δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν. Εἴτε ὠνομάσθη, προσωρινῶς ἐννοεῖται, ἡ Μονὴ τῆς Χαλκίτου Μονὴ τῶν Δεσποτῶν εἴτε οὐ, τὸ γεγονός τὸ βεβαιούμενον κατηγορηματικῶς ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου εἶνε ὅτι ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδοσία ἐγκατεστάθη ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ Μονῇ Χαλκίτου, ἐξωσθέντων τῶν μοναχῶν αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ ἡγούμενος Κλήμης ὑπέβαλε τὰς δικαιολογίας τῆς Θεοδοσίας ἐπὶ τούτῳ τῷ Θεοδώρῳ.

(2) Νικήτ. Παφλ. ἐν βίῳ Ἰγνατίου. Τὴν Μονὴν Πλάτης ὡς καὶ τὰς τῶν ἐτέρων νησίδων Τερεβίνδου καὶ Νεάνδρου εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Πατρ. Ἰγνάτιος.

(3) Ἐπιστολὴ Πάπα Νικολάου πρὸς Μητροπολ. Ἀνατολῆς.

προκάτοχοι του Ταράσιος ὁ πρόεδρος τῆς Ζ'. Οἰκουµεν. Συνόδου (784-906), Νικηφόρος (806-315) καὶ ὁ γ'. διάδοχός του Νικόλαος Α. ὁ Μυστικός (859-906 καὶ 911-925). Δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας φι-
λάνθρωπος, ιδρύσας διὰ τοῦ μεγίστου πλούτου του καὶ συντηρῶν νο-
σοκομεῖα, πτωχοκομεῖα, λωβοκομεῖα, ξενώνας, Μονάς. (4) Δὲν ὑπῆρ-
ξε μόνον γενναῖος καὶ ἀτρόμητος ἀνὴρ, σώσας τὴν Κων]πολιν, κα-
θὼς θὰ σᾶς εἴπω μετ' ὀλίγον· ἀλλ' ὑπῆρξε κυρίως ὁ μεγαλείτερος
Πατριάρχης τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἄνευ δὲ τοῦ Φωτίου εἶνε ζή-
τημα ἂν θὰ ὑπῆρχε τὴν σήμερον Ὁρθοδοξία. Διότι ἀπὸ τῶν πρώ-
των χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἐν Ἀνατολῇ Ὁρθοδοξία εἶ-
χε νὰ ἀντιμετωπίσῃ διαρκῶς ἕνα μέγαν ἐπίβουλον ἀντίπαλον, τοὺς
Πάπας τῆς Ρώμης. Οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης ἀνέκαθεν ἐν μόνον ὄνει-
ρον εἶχον· πῶς νὰ καθυποτάξωσιν ὅλον τὸν χριστιανισμὸν, ὅπως

(4) Ὁ ἱερός Φῶτιος εἶνε ὁ ιδρυτὴς τῆς μεγάλης γυναικείας Μονῆς
τῆς Ἑρεμίας ἢ Ἑρημίας ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Προδρομοῦ τῆς ὁ-
ποίας καὶ ἐτάφη τῷ 898. Ἐπίσης ἀνήγειρεν ἐκ κορητῶν τὴν Μονὴν
τοῦ Μανουὴλ παρὰ τὸ Σαλματομυδροῦτικόν, τῆς ὁποίας ὁ ἡγούμενος
Σέργιος, ἀνεψιὸς τοῦ Φωτίου «ἀρεταῖς ὄν κατὰ μέστος καὶ πᾶσι κοσμού-
μενος τοῖς καλοῖς» ἀνηγορεύθη Οἰκουμ. Πατριάρχης (998 1019). Ὁ
Σέργιος δὲ, ἀπελπίσας περὶ τῆς ὀρθοδοπίσεως τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλη-
σίας, συγκαλέσας Σύνοδον περὶ τὸ 1010 ἐξήλειψεν ἀπὸ τῶν ἱερῶν Δι-
πτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Ρώμης Χριστοφόρου (Λέων Γραμμ. Κεδριν.
Γενέσιος, οἱ μετὰ Θεοφάν. Βαλσαμ. εἰς ἔρμην. ζ'. καν. Α. Β. Συνόδ.
παρὰ Ράλλην κτλ. Β'. Πασπάτ. Βυζ. Μελ. Βυζαντίου Κων]πόλ. Ἀρι-
στάρχ. Φῶτιος, Mordmann Esquisse Διηγητρακοποῦλου Ἰστ. Σχίσμ. Γεδεῶν
Πατρ. Πίνακες) Πρὸς τοῦτοίς τῇ προτροπῇ τοῦ Φωτίου ὁ Αὐτοκράτ.
Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε καὶ ἀνεκαίνισε μέγαν ἀριθμὸν Μονῶν
καὶ Ἐκκλησιῶν (Κεδριν.) Καὶ ἄλλαι δὲ Μοναὶ εἶχον ξενώνας καὶ φι-
λάνθρωπικὰ ἱδρύματα πλὴν τῶν εἰδικῶν τοιούτων. Λόγου χάριν, ἡ με-
γάλη Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ ἡ ἀριθμοῦσα 700 μοναχοὺς, δι-
ετήρει νοσοκομεῖον, τὴν ὁργάνωσιν τοῦ ὁποίου περιδωθεῖσαν ἐν τῷ Τυ-
πικῷ αὐτῆς, θὰ ἐξήλευον τὰ τελεώτερα σημερινὰ νοσοκομεῖα (Προδλ.
Κρουμβάχερ Ἰστ. Βυζ. Λογοτεχνίας).

ἡ εἰδωλολατρικὴ Ρώμη εἶχε καθυποτάξῃ ὅλον τὸν κόσμον. Πολλάκις ὡς ἐκ τούτου περιῆλθον εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς Πατριάρχας Κων) πόλεως καὶ διεκόπησαν ἐπὶ μακρὰ ἔτη αἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φωτίου, ἐπωφελοῦμενοι τὴν ἀνώμαλον ἐν Κων)πόλει πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἐπεχείρησαν νέαν ἰσχυροτάτην ἔφοδον καὶ πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν ὅτι εἶχον ἐπιτύχη.

Ἄλλ' ἡ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ Φωτίου ὑψώθη καὶ ἀντήχησεν μέχρι περάτων τῆς γῆς, καὶ διέλυσε διὰ παντὸς τὰ τοιαῦτα φιλόδοξα ὄνειρα. Τόσον δὲ ὀδυνηρὸν ὑπῆρξε τὸ κτύπημα, ὥστε καὶ μέχρι τῆς σήμερον, μετὰ πάροδον ὑπερχιλίων ἐτῶν, εἰς μόνον τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Φωτίου ἡ Ρώμη καὶ τὰ τέκνα της συνταράσσονται (1). Ἄνευ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου λοιπὸν ἡ Ὁρθοδοξία ἡμῶν δὲν θὰ ὑπῆρχεν τὴν σήμερον. Ἴδου διατὶ ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι μέγιστον σεβασμὸν καὶ

(1) Π. Α. Βλέπε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Eager, Hist. de Photius, De Maistre Soirées De aint, Petersburg καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας μας μεταξὺ πολλῶν Janin Les Eglises Orientales κτλ. ἔνθα σφαιρίζεται ἀνηλεῶς ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ἐκ πολλῶν σημειώ τὴν ἀκόλουθον μεγίστην ἀνακρίθειαν « Le pape gouvernait encore (en 429) en maître incontesté toutes les chretientès du monde » ὁ πάπας ἐκυθέρνα εἰσὲτι (τῷ 429) ὡς ἀδιαφιλονεικτικὸς κυρίαρχος ἀπάσας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας τοῦ κόσμου!!!! Τὴν ἀμοιβαίαν δὲ θέσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Κων)πόλεως περιγράφει ὁ μέγιστος τῶν λατίνων θεολόγων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης « τὸ θαῦμα τῆς ἐποχῆς του » ὁ Ι. Σκῶτος Ἐριγένης διὰ τοῦ ἐξῆς διστίχου.

Con)polis florens nova Roma vocatur
moribus et muris Roma vetusta cadis.

Ἡ Κων)πολις ἀκμάζουσα νέα Ρώμη καλεῖται

οὐ κατὰ τε τὰ ἦθη καὶ τὰ τεῖχη καταρρέει παλαιὰ Ρώμη.

Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι πρῶτος εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ σχίσματος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν προέβη ὁ πάπας Νικόλαος Α'. ἐν τῇ Σηνὸδῳ αὐτοῦ τοῦ 863 καθαιρέδος μὲν καὶ ἀναθεματίδας τὸν Φώτιον ἀ-

ἄτδιον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἱερὸν Φώτιον.

Ἄμα λοιπὸν οἱ Ρῶσσοι ὡς κῆμα θαλάσσης καὶ ὡς μονιὸς ἄγριος. μὴ φειδόμενοι ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους (Φώτ. Ὁμιλ.) ἐπολιόρκησαν τὴν Κων]πολιν, ὁ Πατριάρχης Φώτιος συγκαλεῖ τοὺς ἐν τρόμοις κατοίκους εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Τοὺς ἐμψυχώνει διὰ θαυμασίου λόγου ὑποσχόμενος αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν ἐξ ὀνόματος τῆς Θεοτόκου, κατόπιν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐσπευσμένως καταφθάναντος Αὐτοκράτορος, τῆς Συγκλήτου καὶ σύμπαντος τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, μεταβαίνει εἰς Βλαχέρνας (1), παραλαμβάνει ἐκεῖθεν τὸ ἱερὸν λείψανον τῆς Τιμίας Ἑσθῆτος ἢ κάλλιον πέπλον (Νικηφ. Κάλλιστ.) τῆς Θεοτόκου καὶ περιέρχεται ἐν λιτανείᾳ τὰ τεῖχη δι' ὅλης τῆς

φορίας δὲ τὸν Αὐτοκρ. Μιχαὴλ καὶ κωμικοποιῦσας τὴν ἀπόφασίν του εἰς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, εἰς ὃν ὁ Φώτιος ἀνταπέδωκε τὰ αὐτά. Βλέπε Anastas. Bibliothec. in VII Synod. Στυλιανοῦ Νεοκαισαρ. ἐπιστ. τῷ πάπᾳ Στεφάνῳ Νικητᾷ. Παρίσι· Hergenroether Phot. leury Hist. Eccl. brieli. Biblioth. græca Harles.

Καὶ ναὶ μὲν ἐπῆλθον κατόπιν συμπληρώσεις· ἀλλὰ τὸ μέγα ῥῆγμα εἶχε συντελεσθῇ καὶ τὰ ἴχνη τοῦ παρόντος ἀλυσιμόντα καὶ ἀνεξάλειπτα.

Χάριν περιεργείας δὲ παραθέτω καὶ δοκίμιά τινα τῆς φρασολογίας τῶν ἀρχαιοτέρων παπῶν γραζόντων πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς Αὐτοκράτορας. Ὁ πάπας Ἀγαπητὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Ἰουστινιανὸν «ὁ ἀβυσθίος τῶν εὐσεβῶν ὑμῶν ἰχνῶν». Ὁ δὲ πάπας Ἀγάθων πρὸς Κωνσταντίνον τὸν Πρωγόνάτον «ὡσεὶ παρὼν γονυκλινῆς καὶ τοῖς ὑμετέροις ἴχνησι προκυλιόμενος ἱκετεύω: tamquam praesentialiter prostratus et vestris vestigiis provolutus quaeso. Ἐν τῇ ψευδοσυνόδῳ δὲ τοῦ 869 κατηγορήθη ὁ Φώτιος καὶ ὡς αἰρετικός· διότι ἔλεγε «τοὺς σεισμοὺς ἐκ πληθμονῆς ὑδάτων καὶ μὴ ἐκ πλήθους ἁμαρτημάτων γίνεσθαι». Σοβαρὰ αἵρεσις διὰ τοὺς πνευματεμψόρους ἐκείνους πατέρας.

(1) Ἡ Τιμία Ἑσθῆς τῆς Θεοτόκου ἐφυλάττετο πρότερον ἐν τῷ παρὰ τὰς Βλαχέρνας ναῷ τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Μάρκου Συμ. Μεταφρ. Πασπάτη Βυζ. Μελ. Γεδ. Πατρ. Πίνακες.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΩΤΙΟΣ
κατὰ χειρόγραφον τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος
ἐν τῇ ἐν "Αθῶ Λαύρᾳ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

νυκτός καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· τελευταῖον βυθίζει τὸ ἱερὸν κειμή-
λιον εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Κερατίου Κόλπου. Μόλις ἐγένετο τοῦτο, ὁ ἡ-
λιος ἔξαφανίζεται, μελανὰ νέφη καλύπτουσι τὸν οὐρανὸν καὶ ἀγρία
τρικυμία ἔκοπᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ πλοιάρια τῶν Ρώσων κλυδω-
νίζονται, συγκρούονται, ἀνατρέπονται, ρίπτονται εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ
συντρίβονται. Οἱ Ρῶσσοι πνίγονται κατὰ χιλιάδας καὶ μόλις ἐλάχι-
στοὶ κατορθοῦσι νὰ σωθῶσιν (1), ἐνῶ σύμπασα ἡ Κων/πολις ἀντηχεῖ
ὑπὸ τὸν ὕμνον « Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυ-
τρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις Σου,
Θεοτόκε ». Τότε τῇ 2 Ἰουλίου ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐπαναφέρει καὶ κα-
ταθέτει τὴν Τιμίαν Ἐσθῆτα εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν, τὸν οἰ-
κοδομηθέντα διπλοῦν, ὑπόγειον καὶ ὑπέργειον ὑπὸ τῆς Αὐτοκράτ.
Πουλχερίας τῷ 450, ἔκφωνεῖ θαυμάσιον λόγον καὶ θεοπίζει ἵνα καθ' ἑ-
κάστον ἔτος τῇ 2 Ἰουλίου τελεῖται μεγαλοπρεπὴς πανήγυρις, ἣτις καὶ
ἐξακολουθεῖ τελουμένη ἄχρι τῆς σήμερον. Τὸ δὲ ἐπὶ τὸν ἔτος 862, οἱ
Ρῶσσοι ἐξητήσαντο παρὰ τοῦ Φωτίου ἵνα γίνωσιν χριστιανοὶ καὶ ἐ-
δέξαντο τὸ βάπτισμα (2).

Τότε ὁ ἱερὸς Φώτιος ἀνήγειρε καὶ ἀνεκαίνισε τὰς ὑπὸ τῶν Ρώσ-
σων καταστραφείσας περὶ τὴν Κων/πολιν Μονάς. Δὲν ἦτο λοιπὸν
δυνατὸν νὰ μὴ ἀνακαινίσῃ καὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Διὸ καὶ ἡ ἀρ-
χαία παράδοσις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

(1) « Εὐθὺς νηνεμίας οὐσῆς ἀνέμων ἐπιβοῶν καὶ τῆς θαλάσσης
ἠρεμύσεως κυμάτων ἐπιναστίσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγεγόνουν, καὶ τῶν ἀθέων
Ρώσ. πλοῖα κατεβλήσαν, ὀλίγων ἐκπεφευγόντων τοῦ κινδύνου » (Λέων
Γραμματ.) Τὴν φοβερὰν ἐβροδὸν τῶν Ρώσων ἀναγράφει τὸ Μνηαῖον ἐν
τῷ Συναξαρίῳ τῆς 5 Ἰουνίου « Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμην ἐπιτελοῦμεν
τῆς μετὰ φιλανθρωπίας ἐπενεχθείσης ἡμῖν φοβεράς ἀπειλῆς καὶ ἀνάγ-
κης ἐν τῇ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῇ, ὅτε μέλλοντες ὑπ' αὐτῶν δικαίως
αἰχμαλωτίζεσθαι καὶ θόνῳ μαχαίρας παραδίδοσθαι, ὁ οἰκτίρων καὶ φι-
λάνθρωπος Κύριος διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐ-
λυτρώσατο ἡμᾶς ».

(2) Λέων Γραμματ. Γεώργ. Νικομηδ. Οἱ μετὰ Θεοφάνην. Καραμ-
ζίνου ἱστορ. Ρωσσ.

Κωνσταντίνος Α'. (1) (1830-34) τὸν ἱερὸν Φώτιον ἀναγράφει δεύτερον κτίτορα τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς καὶ ὡς τοιοῦτον γεραίρει αὐτή. Εἰς τὸν Φώτιον μάλιστα ἀναφέρεται ἡ πρώτη σύστασις βιβλιοθήκης ἐν τῇ Μονῇ (2). Καὶ τὸ πρᾶγμα φαίνεται πιθανώτατον. Διότι, ὅτι ὁ Φώτιος ἐκέκτητο μεγάλην βιβλιοθήκην οὐ μόνον ἐξάγεται ἐκ τῆς μεγάλης παιδείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων του (3), ἀλλὰ βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ συγχρόνου καὶ ἀσπόνδου ἑχθροῦ του Νικήτα τοῦ Παφλαγόνο· (4), ἀναφέροντος τὸν «δυσασίτητον βιβλίων ἐσμὸν καὶ «βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα» τοῦ Φωτίου. Καὶ ναὶ μὲν κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ψευδοσύνοδον τοῦ 869, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ κατέκαυσαν ἐπὶ τὰ σάκκους πλήρεις χειρογράφων του. Jeager. Ieury. Νικήτ. Παφλ. Οἰκονόμ. Βαλέττ. Ἀναστ. Βιβλιοθ. Πρακτικὰ Συνόδ. 1869. Γραφίσθη, ὅτε δὲ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Σκέπης (5), ὁ δεσμοφύλαξ αὐτοῦ Βαάνης ἀφήρσεν ἀπ' αὐτοῦ τὰ βιβλία του· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι ταῦτα δὲν ἀπειτέλουν πᾶσαν τὴν βιβλιοθήκην του, πρὸς δὲ ὅτι κατὰ τὰ 29 ἔτη τὰ δι-
 ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
 αραρρέοντα ἀπὸ τῆς ψευδοσυνόδου τοῦ 869 μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ (898) ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῶσι τὰ κενά.

(1) Κωνσταντινιάς. Οἶκον. Ἀμφιλόχ. Βαλέττ. ἐπιστ. Φωτ Schlumberger des Iles des Princes, Marin des Moines κτλ. Βυζαντ. Κωνστ. λτ.: Hergenroether Photius.

(2) Πρὸς Schlumberger. Marin. Mansi Conc. II°. Hergenroether Ἀριστάρ (Φωτ. λόγοι καὶ ὁμιλ.) παραπέμποντος εἰς Gard tausen griechische Paleographie. Βλέπε καὶ Legrand Notices sur Jean et Theod. Zygomas 1889.

(3) Μυριόβιβλος.

(4) Εἰς δῖον Ἰγνατίου. Τῇ προτροπῇ τοῦ Φωτίου καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἀνήγειρε τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου τῶν Ὁδηγῶν, προκίτας αὐτὴν διὰ διβλιοθήκης Mordtmann Esquisse κτλ. Labarte de palais de Con)ple καὶ οἱ ἀνωτέρω.

(5) Παρὰ τὸ σημερινὸν Βουγιούκ-Δερὲ τοῦ Βοσπόρου; Ἐν τινι ξενοδοχείῳ αὐτόθι σώζεται μέγα κιονόκρανον φέρον τὸ μονόγραμμα τοῦ Φωτίου.

Πρὶν ἢ ἀφήσωμεν τὸν ἱερὸν Φώτιον θά σᾶς εἴπω ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς ἐκθρονίσεώς του καὶ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας του. Θανόντος τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου (886) διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς του Λέων ὁ Σοφός. Ὁ Λέων εἶχεν ἀνάδοχον καὶ παιδαγωγὸν τὸν Φώτιον ὅστις γράφων πρὸς τὸν σύντεκνόν του Αὐτοκρ. Βασίλειον τὸν ἀποκαλεῖ θωπευτικῶς «καλὸν παῖδα», καθὼς καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Μικρὸς εἶχεν ἀνάδοχον τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον(1). Ἐν τούτοις ἅμα ἀνελθὼν εἰς τὸν Θρόνον, εἴτε θεωρῶν αὐτὸν ὡς φίλον καὶ προστάτην καὶ συνένοχον τοῦ ἀμειλίκτου ἐχθροῦ του Θεοδώρου Σανταβαρινοῦ Ἀρχιεπισκόπου Εὐχαΐτων, εἴτε θέλων νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τὸν ἀδελφόν του Στέφανον «ὅπερ καὶ ἐγένετο» ἐξεθρόνισε τὸν ἱερὸν Φώτιον, καίπερ ἀποδειχθείσης τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, καὶ περιώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀρμονιανῶν τὴν ἐπονομαζομένην τοῖς Βόρδοις (Μετὰ Θεοφάν.) ἀποσπᾶσας ἀπ' αὐτοῦ παραίτησιν. Ἡ βίαιος πρᾶξις αὕτη ἐσχολιάσθη δυσμενέστατα ἐν Κωνσταντινουπόλει, λίβελλοι δὲ καὶ σατυρικά ἐπιγράμματα ἐστιγματίσαν τὴν ἀσεβὴ ἀχαριστίαν τοῦ Λέοντος. Σᾶς παραθέτω ἐν τούτων.

ὥς ἐσθλὰ τίνεις τῶν μαθημάτων γέρα

καλὰ τροφεῖα πατρί σου τῷ δευτέρῳ

παρέσχες ὧ θέλτιστε τῶν διδαγμάτων(2)

(1) Ὁ ἱερὸς Φώτιος εἶχε πείσῃ πρὸς τούτοις τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Λέοντα ἐκ τῆς εἰρκτικῆς, εἰς τὴν τὸν εἶχεν ἐγκλείσῃ, ὑποπτεύσας αὐτὸν ἐπὶ συνωμοσίᾳ καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου τῆς ἐκτυφλώσεως αὐτοῦ, Μᾶς δεδαιοῖ τοῦτο αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (ἐν Βίῳ Βασιλ.), πρὸς δὲ οἱ Συμ. Μάγιστρο. Λέων Γραμματ. Γεώργ. Μοναχ. Κεδρην. Γλυκᾶς, Ζωναράς Hergenrother, «ὁ τῆς βασιλίδος Ἀρχιερεὺς» λέγει ὁ Πορφυρογέννητος. Ὁ Λέων δὲ ὑπῆρξεν εἰς τῶν χειρίστων κυβερνητῶν. Ἐνῶ ἠκρωτηριάζετο τὸ κράτος, αὐτὸς συνέταττε τροπάρια. Τὰ Ἑωθινὰ τῶν Ὁρθρῶν τῆς Κυριακῆς εἶναι ἔργα του.

(2) Λέοντος Φιλοσ. Ἀπολογία.

Ποῦ ἔκειτο ἡ Μονὴ τῶν Ἀρμονιανῶν ἢ Ἀρμονιακῶν ἢ τοῦ Βόρ-
δωνος; Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου Εὐθυμίου (901-11)
γραφέντι παρὰ τινος συμμοναστοῦ του ἐν τῇ Μονῇ τῶν Γαστριῶν
ἢ Λειβαδίων παρὰ τὰ Ὑψωμαθεῖα, καὶ τὰς Αὐρηλιανὰς θέρμας
(Bandūr, Imperl) ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: αὐτὸν τὸν Φώτιον παρεν-
θὺς τοῦ Θρόνου κατεάξας καὶ ἀτίμως ὑπερορίσας παραίτησιν καὶ μὴ
βουλόμενον ἀπῆτει ἦν καὶ βεβιασμένως πεποίηκε, **πέραν δὲ τοῦ**
Ἀστεως ἐν τοῖς καλουμένοις Ἱερείοις τοῦτον ὑπερορί-
σας, ἀπρόοπτον καθέζεσθαι προσέταξεν (1). Ἐκ τῆς πε-
ρικοπῆς ταύτης συνάγομεν Α'. ὅτι ὁ Φώτιος ἐξωρίσθη εἰς τὰ πε-
ρίχωρα τῆς Κων]πόλεως. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς φράσεως **πέραν**
τοῦ Ἀστεως, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀδιαφιλονεικῆτου γεγονότος ὅ-
τι, θανόντος τοῦ Φωτίου, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σκῆνος ἐκηδεύθη καὶ ἐ-
τάφη ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἰδρυθείσῃ Μονῇ τῆς Ἡρεμίας ἢ Ερημίας
ἐν τῇ Μαρδοσαγάρῃ (2. Β'. ὅτι ἡ Μονή, εἰς ἣν ἐξωρίσθη ὁ Φώ-
τιος, ἔκειτο ἐν τοῖς Ἱερείοις, περὶ τὸ ἀκρωτήριον δηλ. τῆς Ἱε-
ρείας, τὸ σημερινὸν Φενέρ-Μπαχσέ, ἐπὶ τῆς Βιθυνιακῆς παραλίας
τῆς Προποντίδος, Γ'. ὅτι **ἀπρόοπτον καθέζεσθαι αὐτὸν προ-**
σέταξεν, ἀθέατον, δηλαδή, ἀπορρονον, μὴ ἔχοντα ἐπικοινωνίαν
πρὸς τινα. Ἄν λοιπὸν ἡ Μονὴ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἡπείρου, ὁ
τελευταῖος οὗτος ὅρος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τηρηθῇ· διότι ὡς ἐκ τοῦ
εὐχεροῦς τῆς συγκοινωνίας, παρὰ πᾶσαν ἀπαγόρευσιν, πολυπληθεῖς

(1) In uita Euthym, ἐκδ. De Boor Βερολ. 1888.

(2) Λέων Γραμ. βίος Λέοντος, Mordtmann Esquisse κτλ. Ἀριστάρ. Φωτ. λόγ. καὶ ὁμιλίαι: «ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου Πατριάρχου γράφει Λέων ὁ Γραμμ.-ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῇ λε-
γομένῃ τῆς Ἡρεμίας ἐν τῇ Μαρδοσαγάρῃ, οὗσης πρότερον κοθολικῆς
ἐκκλησίας, αὐτὸς δὲ ὁ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν Μονὴν γυναικείαν». Λί-
αν δὲ πρῶτῳ πρὸ τοῦ 1000 ἀνηγорεύθη ὁ ἱερὸς Φώτιος ἅγιος καὶ
ἐτελεῖτο ἡ μνήμη του τῇ 6 Φεβρουαρίου De Muralt Περί τῶν Ἑλ.
χειρογρ. τῆς Αὐτοκρατ. Βιβλιοθ. Πετρουπόλ. Κεραμέως ὁ Φώτιος ὡς
ἅγιος κτλ.

θὰ συνέρρεον οἱ φίλοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ Φωτίου. Οἱ λόγοι οὗτοι μὲ πείθουσιν εἰς παραδοχὴν τῆς γνώμης τοῦ Πρωτοσ. Ἀθηναγόρα (Αἱ ἱστορ. Μοναὶ Χάλκης), καθ' ἣν ἡ Μονὴ τῶν Ἀρμονιανῶν ἢ τοῦ Βόρδωνος ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης ὑφάλου τῆς ἔναντι τοῦ σημερινοῦ Μάλτεπε καὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἱερείας, κατακλυσθείσης τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἴσως συνεπεῖα σεισμοῦ. Ἐπὶ τῆς ὑφάλου ταύτης καθορῶνται μέχρι τοῦδε λείψανα κρηπιδωμάτων ὑπὲρ-χον λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς κτίρια. Τοιοῦτον κτίριον ὑπάρχει σήμερον καὶ ἐπὶ τῆς ὁμοίας ὑφάλου τῆς ἀπέναντι τῆς Ξηροκρήνης (Κουροῦ Τσε-σμέ), καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῆς καλουμένης (Κίς Κουλέ) ἔνθα ὑπῆρχε νοσοκομεῖον. Ἡ ὑφαλος αὕτη κολεῖται μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν περιοίκων **Βορδώνι**. Μικρὰ Μονὴ ἐπὶ τῆς ὑφάλου ταύτης ἐξε-πλήρου τελείως τὸν ὅρον « ἀπρόοπτον καθέζεσθαι προσέ-ταξεν », νὰ παραμείνῃ ὃ ἐστὶν ὁ Φώτιος ἀδελτός, ἀπομεμονωμένος, ἄνευ ἐπικοινωνίας. Πιθανώτατα λοιπὸν ἐπὶ τῆς μικρᾶς Μονῆς τῆς ἐπὶ τῆς ὑφάλου τῆς Βορδώνης ἐφ' ἧς σήμερον εὔρηται δύο φανοὶ χά-ριν τῶν νουτιλομένων ἔμεινεν ἐγκεκλεισμένος ὁ Φώτιος μέχρι τοῦ θά-νάτου του (886-898) (1). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Φωτίου, ὁ Οἶκ.

(1) Ἴσως τὸ στενόχωρον τῆς Μονῆς ταύτης ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὁ ἱερός Φώτιος καταθέσῃ εἰς τὴν ἀπέναντί του Μονὴν τῆς Ἀγ. Τριάδος Χάλκης μέρος ἢ καὶ τὸ ὅλον τῆς Βιβλιοθήκης του. Περί δὲ τοῦ χαρα-κτῆρός του ἀναφέραμεν ἤδη τὴν κρίσιν τοῦ πάπα Νικολάου. Προσθέ-τομεν τὴν κρίσιν τοῦ Πάπα Ἰωάννου Η'. ἐν τῇ πρὸς τὸν Αὐτοκρ. Βα-σίλειον ἐπιστολῇ του. Ἀφοῦ ἀπεκάλεσε τὸν Φώτιον « ἀδελφὸν καὶ συλ-λειτουργόν » ἐπάγει « ἄνδρα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει διαπρεπέστατον, δι-ου τε σεμνότητι καὶ ἀκριβεῖ πολιτείᾳ πεφημισμένον καὶ σοφία καὶ συ-νέσει, τῇ περὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, πάντων διαφέροντα καὶ πε-ρὶ τὴν τῶν ἄλλων πρακτικὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν θείων ἐνταλ-μάτων ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην διαδοῶμενον ». Οἱ δὲ Τοποτηρηταὶ τοῦ αὐ-τοῦ πάπα ἐν τῇ Η'. Οἰκουμ. Συνόδῳ τοῦ 879 λέγουσι περὶ τοῦ Φωτί-ου: « οὐχ ὑπάρχει ὁμοίος αὐτῷ κατὰ τὴν φιλευσπλαγχνίαν καὶ τὴν πε-ρὶ τοὺς πτωχοὺς ἐλευθεριότητα, ὅπως καὶ κατὰ τὴν καλοκαγαθίαν καὶ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην » (Harduin Conc. Τόμ. Γ'). Δίαν δὲ πρῶι

Πατριάρχης Νικόλαος Α'. ὁ μαθητὴς καὶ φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Φωτίου, τὸν ὁποῖον συνεβουλεύετο ὁ Νικόλαος (Hergenroester, ὁστις ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Ἀμηνρᾶν Κρήτης τῷ 900 ἀποκαλεῖ τὸν Φώτιον «ἐν ἀρχιερεῦσι Θεοῦ μέγιστον καὶ ἀοίδιμον», ἀνηγόρευσε τὸν πρῶτον τὴν Ἀγίαν Τριάδα τῆς Χάλκης Μονὴν Σταυροπηγιακὴν, μὴ ἐξαρτωμένην δηλ. ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας Χαλκηδόνος, ἀλλ' ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου. Ταῦτα μᾶς ἀναφέρει ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Γαβριὴλ Δ'. ἐν τῷ περὶ τῆς Μονῆς Σιγίλλῳ του τοῦ 1781.

70 80 ἔτη μετὰ τὸν Φώτιον ἀνευρίσκομεν μίαν σφραγίδα ἀναγράφουσαν περίξ τῆς προτομῆς τοῦ Χριστοῦ τὰς λέξεις (συμπληρουμένας) ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙ ΤΩΙ ΔΟΥΛΩΙ ΣΟΥ ΛΕΟΝΤΙ ΗΓΟΥΜΕΝΩ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ. Τὴν σφραγίδα ταύτην ὁ εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα (Schlumberger) (2) ἀνάγει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (969-976). Ἐπειδὴ δὲ ἐτέρᾳ Μονῇ Ἀγίας Τριάδος δὲν ὑπῆρχεν ἐν Κων/πόλει, τῆς ἐτέρας ἀρχαιοτάτης τοιαύτης ἐν Ἐξωκτιονίῳ (Ἐξ Μάρμαρα) τῆς ἰδρυθείσης ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ ἀνακαινισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μεταλαξάσης τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς εἰς τὴν τῶν Ἀγίων Ἀ-

μως ἀνεκηρύχθη, καθὰ εἶπον ἥδη, ἡ ἀγιότης αὐτοῦ ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας; Ἦδη ἀπὸ τοῦ Φεβρ. 899 ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ 897 (Κερ' Ὁ Φώτ. ὡς ἅγιος) ἀνεγράφη ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς Ὁρθοδοξίας Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων καὶ ἀοιδίμων Πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη. Ἀπαντᾷ τὰ κατὰ τῶν Ἀγιωτ. Πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου λαληθέντα ἀνάθεμα». (Μήλια Συνόδ. Συλλ. Β'.) Βλέπε καὶ Τόμ. Τετραγμ. Λέοντος. Δὲν ἐλλείπουσι δὲ καὶ ἕτεροι τοιαῦται μαρτυρίαι. Τὰ ὁστὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀνεκόμisen εἰς τὸν Μον. τοῦ Μανουὴλ τῷ 998 ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ καὶ κτιτορικῷ δικαίῳ Ἠγούμενος αὐτῆς Σέργιος ὁ εἶτα Οἰκουμ. Πατρ[χης Σέργιος Β'. καθὰ ἐσημειώθη ἥδη fischer Patr. Con)polit. Catalogus.

(2) Sigillogr. Byzant.

ποστόλων (3), ἔπεται ὅτι ὁ Λέων ἦτο Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης.

Τῷ 1063 ἡ Αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Κομνηνή, σύζυγος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ καὶ καιόπιν Μονοχὴ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Μαρίας ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου (κατὰ τὴν σημερινὴν Βλάβκαν), διατάξασα νὰ κατασκευασθῇ πολυτελὲς Εὐαγγέλιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐδώρησεν αὐτὸ εἰς τὴν Μονὴν Ἀγίας Τριάδος Χάλκης μετὰ τῆς ἀκολούθου ἀφιερώσεως «Μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος Α΄. ἔ-
τει σφραγ. (6571=1063) προσηνέχθη τὸ τοιοῦτον Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα, Μονὴν τῆς Χάλκης, παρ' Αἰκατερίνης Βασιλίσσης τῆς Κομνηνῆς τῆς μετονομασθείσης ἐν τῷ ἀγγελικῷ σχήματι Ξένης Μοναχῆς καὶ εὐχέσθε ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὸν Κύριον ἐν τε τῇ ἐωθινή Ἀκολουθίᾳ καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ. Διὰ νὰ δοθῇ δὲ εἰς τὴν Μονὴν τόσον πολυτελὲς δῶρον σημεῖον ὅτι ἦτο αὕτη μεγάλη καὶ σημαίνουσα καὶ ὅτι ἐτελοῦντο ἐν αὐτῇ ταπεινὰς αἰ. ἰσοῦ Ἀκολουθίαι. Τὸ Εὐαγγέλιον εὑρεται σήμερον (ἀπὸ τοῦ 1806) εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένου Σχολήν. Πλὴν ἀλλὰ *res clamat ad hominum* τὸ ξένον πρᾶγμα φωνάζει καὶ ζητεῖ τὸν νόμιμον κύριόν του, θεσπίζει τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον.

Τῷ 1148 καὶ εἴτα τῷ 1158 ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς ἐν Χρυσοβούλλῳ του ἐν ᾧ ἀναφέρεται καὶ εἰς προηγουμένον τοιοῦτον ἀπαριθμεῖ δέκα Μονὰς τῶν Πριγκηποννήσων: Πρώτης, Ἀντιγόνου, Χάλκης, Πριγκήπου, Κωδωνοῦ, Τραγ(χ)ονησίου, Ὁξείας, Πλάτης, Τερεβίνθου, Ἰάτρου. Τραγχονήσιον εἶνε πιθανώτατα ἡ Πήττα. καθὼς καὶ Κωδωνός, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Κουδοινᾶς. Ἰατρος ἢ Νεάνδρος, Ἀντιγόνου, ἡ Ἀντιγόνη. Τὸ Χρυσόβουλλον πα-

(3) Janin ἐν *Echos d'Orient* ἀναφερόμενος εἰς τὰ «Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως».

ρατίθεται ὑπὸ τοῦ Βαλουμῶνος ἐν ἐρημνεΐᾳ IB'. Καν. Ζ'. Οἰκουμεν Συνόδου (Ράλλη κ.τ.λ. Β'.) ἀναφέροντος καὶ ὁμοιον τοιοῦτον.

Ἄλλ' ἐπῆλθον καὶ αἱ ἡμέραι τῶν συμφορῶν. Τῷ 1182, 14000 Φράγκοι ἔμποροι (ἐκ Βενετίας, Γενούης, Πίζας, Ἀμάλφης, Λιβόρνου κ.τ.λ.) ἐξεδιώχθησαν ἐκ Κων]πόλεως. Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπερχομένων ἐστάθμευσαν ἐπὶ 1-2 ἡμέρας εἰς τὰς Πριγκηποννήσους, ἐννοεῖται δὲ ὁποίας καταστροφὰς διέπραξαν εἰς τὰς ἐπ' αὐτῶν Μονὰς (Χωνιάτης). Τῷ δὲ 1204 οἱ Σταυροφόροι ἐκυρίευσαν τὴν Κων]πολιν ἐγκαθίδρυσαν Φράγκον Πατριάρχην καὶ κατέλαβον ἅπαντας τοὺς ναοὺς καὶ τὰς Μονὰς ἄρα καὶ τῶν Πριγκηποννήσων (1).

Διωχθέντων τῶν 1262 τῶν Φράγκων ἐκ τῆς Κων]πόλεως, οἱ Ορθόδοξοι ἀνακατέλαβον τὰς Μονὰς καὶ ἤρξαντο ἀνακαινίζοντες αὐτάς. Τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τὸν ναὸν τῆς ἀνεκαίνισεν ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ Α' (1268-1275) καὶ ἐδώκεν τὰς Δεσποτικὰς εἰκόνας, αἵτινες σώζονται εἰσέτι, ἐπιγράψας ὀπισθεν καὶ τὸ ὄνομά του. Δυστυχῶς κατὰ τὴν ἀνάγεσιν τοῦ παρόντος κτιρίου βάναυσοι ἐργάται ἔβαναν καὶ τὰς εἰκόνας ὀπισθεν μὲ τὴν βαφὴν τῶν στασιδίων. Καὶ τῶν μὲν δύο Δεσποτικῶν εἰκόν. ἐξήλειψαν τελείως τὰς ἐπιγραφάς· τῶν δὲ ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἀγ. Γερμανοῦ ἑτέρων δύο ἀντέγραψαν ἐν τῇ ἀγραμματοσύνῃ των ἀντὶ Ἰωσήφ Ἰωάσαφ καὶ κάτι συγκεχυμένα γράμματα ρ, ο, ν, ἀντὶ χρονολογίας. Ἄλλ' ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος, πεπαιδευμένος ἀρχαιολόγος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν πρὸ 70 ἐτῶν μᾶς βεβαιοῖ ἐν τῷ συγγράμματί του « Ἡ Κωνσταντινούπολις » ὅτι ἀνέγνωσεν « Ἰωσήφ » καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Βυζαντίου εἶνε ἀναμφισβητήτου κύρους.

(1) Ὁ Φράγκος ἱστορικὸς Βιλεαρδουΐνος μᾶς ἀναφέρει ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σταυροφόρων Ἀάνδολος Δόγης τῆς Βενετίας προτρέπων αὐτοὺς νὰ κυριεύσῃ τὰς Πριγκηποννήδους τοὺς εἶπεν ὅτι αἱ νῆσοι ἦσαν κατωκνημέναι καὶ ὅτι θὰ εὕρισκον ἀφθονίαν σίτου, κρεάτων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν (Conquête de Con)ple).

Τῷ 1302 Φράγκοι πειραταὶ ἐκ Κρήτης καὶ Εὐβοίας ὁρμώμενοι κατηγήμωσαν τὰς Πριγκηποννήσους (1). Τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνετο συχνάκις ὑπὸ τῶν στόλων τῶν Βενετῶν καὶ Γενουηνσίων, ὡσάκις οὗτοι διετέλουν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, ὥστε κατὰ τὸν ΙΔ'. καὶ ΙΕ'. αἰῶνα ὑπέστησαν πλήρη καταστροφὴν αἱ Μοναὶ αὐτῶν, αἱ δὲ νῆσοι ἦσαν ἀκατοίκητοι (2),

Ἐχομεν ὁμῶς μίαν σπουδαίαν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Κατὰ τὸ 1691 ὁ τότε Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Διονύσιος, γράφων πρὸς τὸν Τσάρον Ρωσσίας καὶ ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς Μονῆς, βεβαιοῖ ὅτι αὕτη τὸ πάλαι « ἦτο στοῦδιον σοφίας καὶ μαθημάτων οὐχὶ μόνον τῶν μοναζόντων, ἀλλὰ καὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων ». Κατὰ τὴν πληροφορίαν λοιπὸν ταύτην τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν ἐδημιούργησεν ὁ Διονύσιος, ἡ Ἀγία Τριάς ὑπῆρξε κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν σχολή, εἰς ἣν ἐφοίτων τέκνα διακεκριμένων οἰκογενειῶν, ὅπως ἡ Μονὴ τοῦ Στοῦδιου.

Δευτέρα ἔνδειξις εἶνε ἡ μεγάλη καὶ ἐπεξειργασμένη μαρμαρίνη πλάξ, ἡ εὐρισκομένη μέχρι τῆς σήμερον πρὸς τῆς κυρίας πύλης τοῦ ναοῦ, καλύπτουσα κατὰ τὴν παράδοσιν τὸν τάφον ἑνὸς μέλους τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων.

Καὶ μετὰ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα ἡ Μονὴ δὲν ἐξηφανίσθη τέλεον. Παρέμενε ζωυγρόν τι αὐτῆς ὡς Μονύδριον, ὅπως εἶνε τὴν σήμερον ἡ Σκήπη τοῦ Ἀρσενίου, τῷ δὲ 1540 διωρίσθη Ἡγούμενος αὐτῆς ὁ ἱερομόναχος Μητροφάνης, κατόπιν Μητροπολίτης Καισαρείας (1545-1551) καὶ εἶτα Οἰκουμ. Πατριάρχης δις 1565-72 καὶ 1672-80 (3). Ὁ Μητροφάνης ὑπεραγαπήσας τὴν Μονὴν καὶ δις ἐπὶ εἰκοσαετίαν χρηματίσας, Ἡγούμενος, εἰργάσθη ὑπὲρ αὐτῆς μετ' ἀπαραιμίλλου ζήλου. Ἀνίγειρε τὴν Μονὴν καὶ τὸν ναόν. τὰ ἐκαλλώπισεν, ἔφερεν εἰ-

(1) Παχυμέρης Ἀνδρον. Παλαιολόγ.

(2) Καντακυζίν. Ἱστορ.

(3) Ἡ Χάλκη ἦτο ἤδη συνωκισμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, Gilles de Bosphoro Thracio.

κόνας, ἄμφια, σκεύη, ἐπιπλα, συνήθροισεν εἴκοσι μοναχοὺς καὶ, τὸ σπουδαιότερον δι' ἡμᾶς, κατήρτισε βιβλιοθήκην, δωρήσας 300 τόμους τοῦς πλείστους ἐπὶ μεμβράνης, ἐν οἷς καὶ ἓν χειρόγραφον τοῦ Ὅμηρου. Εἰς τοὺς πλείστους τόμους ἔγραψεν ἰδιόχειρον ἀφιέρωσιν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης τοῦ Ἐσώπρου· τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν τοποθεσίαν αὐτῆς καθὼς ἕτερος συγγραφεὺς, ὁ Καισάριος Δαπόντε, τὴν ἀποκαλεῖ **Περὶ Ὀλεπτον**, καὶ ἕτερος «Νέαν Σιών». Ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων, ἐν ἀρχαίοις ἀντιγράφοις εὑρεται σήμερον ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς Τυβίγγης καὶ τῶν Παρισίων, ἀντιγράφον δὲ αὐτοῦ ἐπρομηθεύθη οὐ πρὸ πολλοῦ ἡ Σχολή. Ἐν γένει ὁ Μητροφάνης ἐθεώρει τὴν Μονὴν ὡς ἰδικήν του «καὶ εἶχε μοναστήρι τὴν Ἀγίαν Τριάδα τῆς Χάλκης» γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ σύγχρονός του χρονογράφος Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας. Ἐξέδωκε δὲ ὁ Μητροφάνης ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ Σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς Μονῆς, καθὼς τοιοῦτον Σιγίλλιον ἐξέδωκε καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ραφαὴλ Β. (1604-7) ἐν ᾧ καθορίζονται τὰ ὅρια τῶν δύο Μονῶν Χάλκης καὶ Παναγίας Καμαριωτίσσης. Τὴν βιβλιοθήκην τῆς Μονῆς ἀναφέρουσι καὶ διάφοροι ξένοι ἐπισκεψθέντες τὴν Μονὴν κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα (1).

Καθ' ὅλον τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα μέχρι τοῦ 1772 ἡ Μονὴ διετέλεσε κλυδωνιζομένη, ἄλλοτε μὴ δυναμένη νὰ ἀνακύψῃ ἀπὸ τὰ χρεὴ καὶ τοὺς βαρυτάτους φόρους καὶ ἄλλοτε ἀνακουφιζομένη ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν χριστιανῶν (2), ὅτε κατὰ τὸ 1772 ἡ Μονὴ ηὐτύχησε νὰ ἀποκτήσῃ Ἡγούμενον ἓνα δεύτερον Μητροφάνην, τὸν ἱερομόναχον Σαμουὴλ Κωφόν τὸν ἐκ Χάλκης. Ὁ Σαμουὴλ ἀνήγειρε τὰ τεῖχη, τὰς οἰκοδομὰς, τὴν ἐκκλησίαν, ἐπίπλωσεν, ἐκαλλώπισε τὴν Μονήν, τρέχων νύκτα καὶ ἡμέραν, ἐξοδεύων τὰ χρήματά του, ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν, τὴν ἐπροίκισε μὲ κτήματα, καὶ ἐν γένει τὴν

Βλέπε Ἀθναγόρα Αἰ Ἱστορικαὶ Μοναὶ κτλ.

(1) Πέτρος ὁ Μέγας τῆς Ρωσσίας διὰ Χρυσοδοῦλλου του εἶχεν ὀρίσῃ ἐπίσησαν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Μονῆς. Τοιαύτην εἶχον ὀρίσῃ καὶ οἱ Ἡγεμόνες Μολδοβλαχίας.

(2) Σκαρ. Βυζαντ. Κων]πολις.

κατέστησε «περικαλλές και λαμπρόν τοῦ Χριστοῦ φρούριον» καθὰ λέγει ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης Γαβριήλ Δ'. (1780-5) ἐν τῷ περὶ τῆς Μονῆς Σιγιλλίω του. Εἰς τὸν Ἑγούμενον Σαμουήλ χρεωστοῦμεν τὴν μεγάλην δεξαμενὴν τὴν πλησίον τῆς μεγάλης μαρμαρίνης κλ μακος. Ἀνέγνωτέ ποτε τοὺς στίχους τοὺς περὶ τοῦ μαρμαρίνου στομίου της,

**Ἵδωρ ἀρύσθητε γλυκύ, πίετε, ὁρσισθῆτε,
τὸν Σαμουήλ Ἑγούμενον ἅπαντες εὐχρηθῆτε.**

Ὡστε, τέκνα μου, ὅσάκις πίνομεν ἀπὸ τὴν δεξαμενὴν καὶ ὁρσιζόμεθα, νὰ ἐνθυμώμεθα τὸν μακάριον Σαμουήλ, ὅστις μᾶς τὴν κατεσκεύασε πρὸ 150 ἐτῶν. Διὰ νὰ εἶνε δὲ τόσον μεγάλη ἡ δεξαμενὴ σημαίνει ὅτι ἡ Μονὴ εἶχε πολλὰς οἰκοδομὰς καὶ πολὺ προσωπικόν. Ὁ Σαμουήλ κατεσκεύασε καὶ τὴν ἑτέραν δεξαμενὴν τὴν παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Δυστυχῶς ἡ ἀνθρωπίνη μοχθηρία κατεδίωξε καὶ κατεπύκρυνεν, ὅπως συνήθως συμβαίνει, καὶ τὸν Σαμουήλ, ὅστις καὶ ἀπεσύρθη τὸ κατ' ἀρχὴς εἰς τὸν πατρικὸν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὴν ἐνεργάῃ ὡς Ἀγιοταφίτης εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Κορηανοῦ καθὰ πιστοῦται ἐκ τῶν κωδίκων ταύτης. Ἀπεβίωσε τῷ 1812 ἐκ τῆς πανάλογος. Βραδύτερον ἀνεγνωρίσθησαν αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ὑπηρεσίαι καὶ ἡ εἰκὼν του ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς πύλης τῆς εἰσόδου, μεταφερθεῖσα ἐκεῖθεν εἰς τὴν αἵθουσαν ταύτην. Ἴδετέ την.

Τῷ 1821 πυρκαϊὰ ἀπετφόρωσε τὸ μέγιστον μέρος τῆς Μονῆς. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἦτο τυχαία, διότι ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης Χρυσανθος (1824 25) ἀποδίδει τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς εἰς τὴν μοχθηρίαν προσώπου τινὸς μηδὲ μνήμη; ἀξίου. Ὁ Πατριάρχ. Χρυσανθος ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὴν Μονὴν καὶ ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὸ Δημόσιον χρέος αὐτῆς ἐξ εἴκοσι χιλιάδων γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (δέκα περίπου χιλιάδα; σημερινὰς λίρας). Ἀλλὰ τῷ 1831 σεισμὸς κατέρριψε τὸ ὑπόλοιπον τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τὸν ναὸν(1)

(1) Ἀθναγόρ. Αἱ ἱστορ. Μον. Χάλκης.

Νέα περίοδος εὐκλείας τῆς Μονῆς ἀνατέλλει μετὰ τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ'. (1842 5 καὶ 1852-3) καὶ δι' αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς Δ'. δὲν ἦτο ἀνὴρ μεγάλης παιδείας. Εἶχε φοιτήσῃ μόνον περὶ τὸ 1800 εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον τοῦ Βαλατᾶ. Γενόμενος ἀπὸ Μητροπολίτης Δέρκων Οἴκου. Πατριάρχης, ἀντελήφθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶχεν ἀνάγκην οὐχὶ μόνον ἐναρέτων κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ πεπαιδευμένων Θεολόγων· ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ νὰ μετατρέψῃ αὐτὴν εἰς Θεολογικὴν Σχολὴν. Εὗρε πολλὰς ἀντιδράσεις «τὰ πολλὰ γράμματα χαλνοῦν τὴν θρησκείαν» ἔλεγον ξαναμωραμένοι τινὲς κληρικοὶ καὶ λαϊκοί. Ἀλλ' ὁ Γερμανὸς Δ'. δὲν ἀπεδείλυσεν· ὑπερνίκησε πάντα τὰ ὕλικά καὶ ἠθικά προσκόμματα καὶ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1844 εἰέλεσε τὰ ἐγκαίνια τῆς Μονῆς, τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς Σχολῆς. Ἀπεκδυόμενος δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἠκούσθη λέγων: «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα. Τὸ ἔργον μου ἐτελείωσεν· ἃς πάρουν τώρα τὴν Πατριαρχεῖαν». Καὶ πράγματι τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ἀπεσύρθη.

Γερμανὸς Δ'. ἱδρυσεν καὶ τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Βαλσουλίου, τὸ γέν ἐν Πριγκίπῳ. Ὡστε οἱ 7 ἐξ ἡμῶν οἱ προερχόμενοι ἐκ τοῦ Ὁρφανοτροφείου εἰσθε δύο φορὰς πνευματικὰ τέκνα τοῦ ἀοιδίμου Γερμανοῦ, ἐκ τοῦ Ὁρφανοτροφείου του καὶ ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς του Ἰδετε τὴν εἰκόνα του· ὁμοία κοσμεῖ καὶ τὴν αἵθουσαν τοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Γερμανὸς ὁ Δ'. ηὔτύχησε νὰ εὔρῃ ὡς πρῶτον Σχολάρχην ἱκανώτατον, εὐπαίδευτον καὶ ἐνάρετον κληρικόν, τὸν Ἀρχιμ. Κωνσταντῖνον Τυπάλδον. Τὸ ἔργον τοῦ Τυπάλδου ἦτο δυσχερέστατον. Πρῶτοι μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἔγιναν οἱ Πρωτοσύγκελλοι καὶ Ἀρχιδιάκονοι καὶ διάκονοι τῶν Μητροπολιτῶν, ἄνδρες μεστωμένοι μὲ μύστακας καὶ γενειάδας. Φαντάζεσθε λοιπὸν πόσον δυσχερὲς ἦτο αὐτοῖς οἱ ἄνδρες νὰ λυγίσουν εἰς τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν τῆς Σχολῆς· δι' αὐτὸ ὁ Σολομὼν μιχαρίζει τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐκ νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας συνείθισεν εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Ἀλλ' ὁ ἀείμνηστος Τυπάλδος, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία προήγαγεν εἰς Μητροπολίτην ἵνα προσδώσῃ εἰς αὐτὸν μεγαλείτερον κύρος, δὲν ἀπηύ-

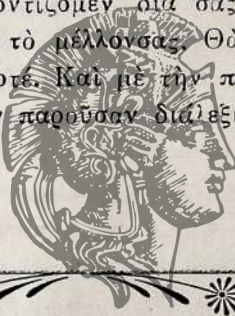
δησεν ἐδίδαξεν ἐνουθέτησεν, ἐπέπληξεν, ἐτιμώρησε καὶ κατώρθωσε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐπιτύχη κατὰ τὰ 18 ἔτη τῆς Σχολαρχίας του τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τάξεως, μέχρι οὗ ἀπολέσας ἀτυχῶς τὴν ὄρασίν του ἀπεχώρησεν. Ἴδετε τὴν εἰκόνα του. Ἐκτοτε ἡ Σχολὴ δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα. Ὑπερπεντακόσιοι μαθηταί, ἐν οἷς ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Οἴκου. Θρόνου καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι καὶ διακεκριμένοι κληρικοὶ ἀπεφοίτησαν ἐξ αὐτῆς. Ὁ σεισμὸς τοῦ 1855 μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς ἄμορφον ἑρείπιον. Ἀλλὰ μεγάλτιμος ὁμογενής, ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Στεφάνοβιχ, μὴ ἀνεχόμενος ἐν τῇ φιλογενεῖᾳ αὐτοῦ νὰ βλέπῃ καταστραφέντα τὸν φάρον τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας, προσεφέρθη αὐθορμήτως νὰ ἀνακαινίσῃ αὐτὴν καὶ ἐδαπάνησε πρὸς τοῦτο 27 χιλιάδας χρυσῶν λιρῶν (220 περίπου χιλιάδας σημερινᾶς λίρας). Οὕτω δὲ ἀνηγγέρθη τὸ περικαλλὲς μέγαρον. ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρισκόμεθα. Ἴδετε τὴν εἰκόνα του. Αἱ κατόπιν καιρικαὶ περιστάσεις ἐστέρησαν τὴν Σχολὴν τῶν μεγάλων μαθητῶν αὐτῆς καὶ τοὺς διεδέχθητε σήμερον σεῖς οἱ νεαροί.

Ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἐξημίωνεν ἡ Σχολὴ ἐκ τούτου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ μακαρία ψυχὴ τοῦ μεγάλου Πατριάρχου Φωτίου μὲ βλέμμα στοργῆς θὰ προσβλέπῃ ἐκ τῶν οὐρανῶν τοὺς νεαροὺς σημερινοὺς μοναχοὺς τῆς Μονῆς του, καθὼς ἐπίσης ἡ μακαρία ψυχὴ Γερμανοῦ τοῦ Δ'· μὲ τὸ αὐτὸ βλέμμα θὰ προσατενίσῃ τοὺς μικροὺς μαθητάς τῆς Χολῆς του καὶ ἀμφότεροι θὰ σᾶς εὐλογοῦσιν ἀναμνέοντες νὰ σᾶς ἴδωσι μίαν ἡμέραν τιμῶντα· τὴν Μονὴν, τὴν Σχολὴν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ διαπρέποντας ὡς τέκνα ἀντάξια τῶν Πατέρων των καὶ ὡς γνησίους τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας. Noblesse oblige Λέγει ἕν γαλλικὸν λόγιον· ἡ εὐγένεια γεννᾷ ὑποχρεώσεις· Μὴ λησμονητέποτε, τέκνα μου, ὅτι εἰσθετὰ εὐγενῆ πρωτότοκα τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκείνης ἣτις διεφύλαξε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου ὅπως ἐξηλθεν αὕτη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐχετε λοιπὸν τὸ καθήκον νὰ τιμήσητε, νὰ δοξάσητε τὴν Ἁγίαν Μητέρα σας, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲ τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου σας καὶ δεύτερον μὲ τὰς γνώσεις, μὲ τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἐφοδιάσῃ καὶ

θὰ σᾶς ὀπλίση ἡ Σχολή αὕτη. Θὰ σᾶς ἐπαναλάβω ἐκ τῆς ἀποροῆς ταύτης τῶν λόγων τοῦ διασήμευ Γάλλου ἱστορικοῦ Schlumberger, τοῦ συγγραφέως τῆς « Βυζαντινῆς Ἐποποιίας », ὅτε ἐπεσκέφθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν σχολὴν σας. « Οὐδέποτε-εἶπε-τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὠνευγυπόλησεν ἐρημίαν ὠραιότεραν καὶ καταλληλοτέραν πρὸς ἔξαρσιν τῆς ψυχῆς. Ἐὰν οἱ νεαροὶ λευῖται, τῶν ὁποίων τὰ ἔτη διαρρέουσι ἐν τούτῳ τῷ εὐλογημένῳ τόπῳ. τῶν ὁποίων ὁ χρόνος κατανέμεται μεταξὺ τῆς σοβαρᾶς μελέτης τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς μεγαλειώδους ταύτης καλλονῆς (τῆς φύσεως, δὲν ἀποβῶσι τέλειοι κληρικοὶ, θὰ εἶνε τοῦτο ἐνδειξίς ὅτι ἡ ψυχὴ των εἶνε κενὴ ἰδανικῶν, ἀνίκανος πρὸς μεταρσίωσιν » (1).

Αὕτη εἶνε ἡ γλυκεῖα ἐλπίς ὅλων ἡμῶν τῶν μεγαλειτέρων σι-
οῖται; σᾶς ἀγαπῶμεν, φροντίζομεν διὰ σᾶς καὶ ἐνδ.αφερρόμεθα ζω-
ηρῶς διὰ τὰς προόδους καὶ τὸ μέλλον σας. Θὰ μᾶς κατασχύνητε μίαν
ἡμέραν; Δὲν τὸ πιστεύω ποτε. Καὶ μετὰ τὴν παρήγορον ταύτην βεβαι-
ότητα διδοῖεν πέρας εἰς τὴν παρούσαν διαλέξιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

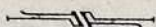

ΑΘΗΝΩΝ

(1) Jamais l'esprit de l'homme n'a pu rêver d'un lieu plus belle plus propre à élever l'âme. Si les jeunes Levites dont les années s'écoulent dans ce lieu béni, dont les heures se partagent entre l'aus-
tère méditation de vieux Pères de l'Eglise et la contemplation de ces sereines beautés ne deviennent pas des prêtres accomplis c'est que leur âme est vide d'aspirations, incapable d'essayer.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ
ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (1)

Χαῖρέ μοι ἀνθεμόεσσα Προποντίδος ἄφθιτε κούρη
Χαλκίτις νῆσος πᾶσιν ἀειδομένη,

Ἡ καλὴν στεφάνην περὶ κρήδεμν' ἐστεφάνωσαι
τήνδε Μονὴν ἱερὰν τῆς Μεγάλης Τριάδος.

Φῶτιος ἦν πρῶτος Πατριάρχης καῖνος ὁ Θεὸς
δείματο καὶ ἔ νήην ἐξωνόμηκε Σιών.

Ὡς δ' ἐμόγησε χρόνῳ Πατριάρχης καίνισεν ἄλλος
καὶ μὴν Ἑσοπιτρον εὖς κλήϊσε Μητροφάνης.

Νῦν δ' αὐτὴν τὸ τρίτον Πατριάρχης κύδιμος αἵ τις
τῆς Τριάδος λυτρῆς Ἑρμανὸς ἰδρύσατο.

Ἀμφὶ δὲ δώματα ἔτευξεν ἀνάκτορα ἔμμεναι ἐσθλὰ
τῆς θεῆς σοφίης πᾶσι διδασκομένης.

Ἀμθαιν' ἡϊθέων σεμνὸς χορὸς, ἡρέμα ταρσῶ
τὸν δ' ἀκμῆτι διεθῆσ ἡμερύεντα λόφον.

κ' ἦν μέτωπον ἔδιε γέρως ἔξεις· οἶσθα γάρ ὅτι
τῆς ἀρετῆς ἰδρῶ πρόσθεν ἔθηκε Θεός.

(1) Ἐπὶ μαομαρίνης πλακὸς ἀνωθεν τῆς εἰς τὸν ναὸν ἀγοῦσης Πύλης.

ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ ΜΟΝΗΣ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ ΧΑΛΚΗΣ

Γενέσθω γνωστὸν τῷ Καδῇ Σκουτάρεως καὶ Νάϊπῃ τῶν νήσων ὅτι οἱ καλόγηροι τῆς Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐκ τῶν βακουφίων τοῦ Σεῖχζαδὲ Σουλτάν Μεχμέτ χάν κειμένης ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τοῦ καζᾶ Σκουτάρεως ἐπέδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὸν ἡμέτερον Αὐτοκρατορικὸν Διβάνιον διαλαμβάνουσαν ὅτι ἐκ τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν προϊόντων τῶν παραγομένων ἐκ τῶν πέριξ τῆς ρηθείσης Μονῆς ἀγρῶν, ἀμπέλων καὶ κήπων τῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῆς καὶ καλλιεργουμένων ὑπ' αὐτῶν εἰσπραττέτο κατ' ἔτος ἐκ μέρους τοῦ βακουφίου 500 ἀκτοσέδων ἐτησίως μουκατ. πληρωνόμενος ἀνελλιπῶς. Ἐνῶδὲ ἐπρεπε νὰ μὴ ἐπιβαρύνηται οἱ ρηθεῖσα Μονὴ καὶ δι' ἄλλων φόρων, οἷον δεκάτης, ἐν ταύτοις ὁ μερμούρης Σούμπαση ὀδιωρισμένος ἐκ μέρους τοῦ ρηθέντος βακουφίου μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὸ κατ' ἀποκοπὴν τοῦτο ποσὸν πιέζει αὐτοὺς ζητῶν δεκάτην καὶ ἄλλους φόρους. Ἐξητοῦντο λοιπὸν τὴν παρεμπόδισιν τῆς τοιαύτης ἀδικίας καὶ παρανόμου ἀπαιτήσεως διὰ μιᾶς ἱερᾶς διαταγῆς (ἔμρι-Σεριφ).

Γενομένης ἐξετάσεως εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ βου Χαζινὲ ἐξηκριβώθη ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τῇ ὑπαγομένη εἰς τὸν Ναχιγὲ τῶν νήσων ἐν τῷ Καζᾶ Σκουτάρεως ἐκ τῶν βακουφίων τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ δώδεκα ἀφιερῶματα καὶ αἰκήματα καὶ ὅτι οἱ ἐχαλίδες (κάτοικοι) ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων ταῦτα εἶναι ἐγγεγραμμένα καθ' ἕκαστον ἔτος πληρῶνουνσι ἐγκοίρως καὶ ἐμπροθέσμως ἄνευ ἐλλείψεων εἰς τοὺς ἐντεταλμένους τὴν εἰσπραξίν τοῦ νενομισμένου φόρου διὰ τὰς γαίους καὶ τὰ λοιπὰ κτήματα συνωδὰ τῷ συντασσομένῳ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ περὶ κατανομῆς φόρου, ὥρισμένον ποσὸν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προσόδων ἐκάστου κτήματος καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνῶ ἀπηρεῖται νὰ μὴ προδῶσιν εἰς καταπιέσεις ἐ-

ναντίον τῶν δικαιούχων πρὸς εἰσπραξίν φόρου ὑπερβαίνοντος τὸ ποσὸν τὸ ὠρισμένον δυνάμει ἐμπο-1-σερίφ, οὐχ ἥτιον ἐγνώσθη ὅτι οὗτοι ἐκ τῶν κτημάτων τούτων τῆς, ὡς ~~ἐγρηται~~, Μονῆς ἐν Χάλκῃ τοῦ Καζᾶ Σκουτιάρεως τοῦ σαντζακίου Σαράν-τα Ἐκκλησιῶν, ζητοῦσι φόρον τελωνεακὸν 1000 ἀκτσέδες, φόρου δεκάτης καὶ καρπῶν 120 ἀκτσέδες, διὰ τὴν Μοιὴν Πα-ναγίας 100 ἀκτσέδες, διὰ τὴν Μοιὴν τῆς ἁγίας Τριάδος 60 διὰ τὰς ἀμπέλους 512 ἀκτσέδες ἥτοι ἐν ὅλῳ 2972 ἀκτσέδες.

2
1

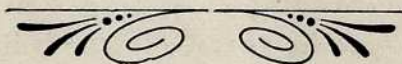
1000
120
1100
60
572

2972

Γνωσθέντος ὅμως ὅτι οἱ καλόγηροι τακτικῶς πληρώνου-σι κατ' ἔτος τὸν δυνάμει τῆς ἱερᾶς διαταγῆς ὠρισμένον φόρον μουκατᾶ, διατάσσομεν ἵνα συμφώνως τῇ σχετικῇ ὑποσημειώ-σει μὴ ζητῆται παρ' αὐτῶν φόρος πέραν τοῦ ὠρισμένου. Γε-νέσθω, συνωδᾷ τῇ διαταγῇ μου καὶ ἐφ' ὅσον οἱ καλόγηροι τῆς ρηθείσης Μοιῆς πληρώνουσι τὸν ὠρισμένον φόρον κατ' ἔτος ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται καὶ πιέζονται διὰ τὴν πληρωμὴν καὶ ἀλ-λῶν φόρων.

29 Ρεπὶ αὐτῆς ἐδελ. 1238. (1822) = 3^η /arrap. 1823.

Τὸ Φερμάνιον τοῦτο καταχωρίζομεν
ὡς περιέχον ἐνδιαφερούσας τινὰς πληροφορίας
περὶ τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023318

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ